

KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDET

Ümran DEMİR*

ÖZET

Kadına yönelik şiddet, fiziksel, cinsel ve duygusal zarar veren farklı eylemlerin bütünüdür. Uzun dönemde zihinsel, fiziksel ve cinsel sağlık sorunları ile sonuçlanmaktadır.

Şiddete uğrayan kadınların eşleri, farklı sosyo-ekonomik durumlara, din ve etnik gruplara göre farklılık göstermezler. Geleneksel kadın rolü beklentileri de kadının adeta kurban pozisyonunda kalmasını teşvik etmektedir.

Anahtar Sözcükler: Aile, kadın, şiddet

ABSTRACT

VIOLENCE AGAINST WOMEN IN THE FAMILY

Violence against women includes a variety of different acts, which abused them physically, sexually or emotionally. Violence against women at the long term is resulted by physical, mental and sexual health problems.

Violence against women's husband does not show any differences between the different socioeconomic, religion and ethnic groups. Traditional expectations about women role in society encourage the position of the women as victim.

Key Words: Family, violence, women

Dünyada milyonlarca kadının şiddete maruz kaldığı, son yirmi yıldır yapılan çalışmalarla ortaya çıkmıştır. Kayıtlara yeterince geçmemekle birlikte kadınlara yönelik şiddet olaylarına pek çok ülkede sıklıkla rastlanmaktadır. Şiddet, temel özgürlükleri ve insan haklarını ihlal edip engellediği gibi, kadınların haklarını kullanmalarını da olanaksızlaştırmaktadır. Kadına yönelik şiddet 1980'lerde Türkiye'nin gündemine girmiştir (T.C Başbak. Kadın Stat. ve Sorun. Gen. Md. 1998, Özyayın ve ark. 1998, Üner, Akın 1998). Kadınlar ev içinden işyerine, anne karnından hapishanelere uzanan bir yelpazede, tecavülden işkenceye pek çok farklı şiddet türüne maruz kalmaktadırlar. Kız bebeklerin öldürülmesi, ev içi şiddet, dulların kurban ya da sürgün edilmesi, gebe kadına yönelik şiddet, ırza geçme, zinaya verilen cezalar bunlara örnektir (Çiçeklioğlu ve Saçaklioğlu 1994, Özyayın ve ark. 1998).

Birleşmiş Milletler' in 1991' deki deklarasyonunda kadına yönelik şiddet "Kadınlarda ister kamu alanında isterse özel yaşamlarında, fiziksel, cinsel veya psikolojik yaralanma sonucunu doğuran veya böyle bir sonuç doğurmaya yönelik herhangi bir alandaki cinsiyete dayalı her türlü eylem, ihmal, kontrol edici davranış veya tehdit veya özgürlüğünün keyfi biçimde kısıtlanmasıdır" diye tanımlanmaktadır (Arın 1996, Özyayın ve ark.

1998, T.C Başbak. Kadın Stat. ve Sorun. Gen. Md. 1998).

Viyana İnsan Hakları Konferansı ve 4. Dünya Kadın Konferansı'nda öncelikli olarak ele alınan konulardan biri 'kadına yönelik şiddet' olmuştur. Bu konferanslarda 'kadın şiddeti, dünyadaki en yaygın ama en az tanımlanmış insan hakları suistimali 'olarak tanımlanmıştır (Arın 1996; Özyayın ve ark. 1998). Pekin Bildiri' sinin (1995) 113. bölümünde kadına yönelik şiddetin, eşitlik, gelişme ve barışa ulaşılması önünde bir engel olduğu belirtildikten sonra, kadınların insan haklarını ve temel özgürlüklerini kullanmalarını ihlal ettiği, ortadan kaldırdığı veya bu hak ve özgürlüklerden yararlanmalarının gücünü azalttığı ifade edilmektedir (Arın 1996, Bayık. 1998).

Dünya Sağlık Örgütü, 49. Dünya Sağlık Asamblesinde 'şiddetin önlenmesi, halk sağlığı önceliklerinden biri' olarak kabul edilmiştir. 'Şiddet ve Sağlık' konusunda sorunun tanımlanması, kavranması, şiddeti önlemeye, etkilerini azaltmaya ve etkinliğini ölçmeye yönelik program ve tedbirlerin belirlenmesi ve bu programın uygulanması amacıyla bir entegre hareket planı hazırlanmıştır (1996). Dünya Sağlık Örgütü üyeleri, 50. Dünya Sağlık Asamblesinin taslağını oluşturmak için Cenevre'de bir araya geldiklerinde 'bir

*Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu öğretim üyesi (Doç. Dr.).

halk sağlığı sorunu olarak şiddet ile mücadele etmek için uluslararası bir eylem planı yapılmasını' oy birliği ile kabul etmişlerdir (Özyayın ve ark. 1998).

Kadına yönelik şiddet, özel ve kamusal olmak üzere hayatın her iki alanında da yer almaktadır. Özel alandaki şiddet anne-babadan çocuklara, erkekten kadına, çocuklardan ana-babaya veya kardeşten kardeşe yönelik olabilmektedir (T.C Başbak. Kadın Stat. ve Sorun. Gen. Md. 1998).

Aile içinde ve dışında kadına yönelik bu şiddetin coğrafi sınır, ekonomik gelişmişlik, öğretim düzeyine bakılmaksızın bütün toplumlarda son derece yaygın olduğunu görmekteyiz. Şiddet türü toplumdan topluma farklılaşabilmektedir. Örneğin Afrika'daki "kadın sünneti" Türkiye'de yoktur. Ancak bunun yanı sıra bazı toplumlarda bir tokat bile şiddet kabul edilerek cezalandırılırken, Türkiye'de tokattan başlayarak kadına atılan dayatın,"kadını namus korumak adına öldürme"nin kadınlar arasında bile "hak" edilip edilmediğinin tartışması yaygın olarak yapılmaktadır (Arın 1996, Özyayın ve ark. 1998).

Aile içi şiddet yeni bir olgu değildir. Fakat bu konu 1960'lı yıllara, çocuk suistimali de 1970'lere kadar araştırma konusu olarak pek popüler olmamıştır. Son 15 yılda saldırgan davranışla ilgili çalışmalar, ev içi şiddetin sokaklardaki şiddetten farklı olduğunu göstermiştir. Genel olarak geleneksel aile birimi içinde şiddet olgusu ortaya çıkarsa buna aile içi şiddet denmektedir. Aile içi şiddet olgusunda faillerin ve mağdurların hepsi doğum veya evlilik sonucu oluşan bir akrabalık ilişkisini paylaşırlar. Buna ek olarak fail ve mağdurların hepsi mahrem bir ilişkiyi ve çoğu aynı meskeni paylaşırlar. Bu üç unsurun mevcut olmadığı başka tür ilişkiler de söz konusudur. Örneğin,ayrı yaşayan kardeşler,eski eşler,kuzenler,ailesini terk etmiş babalar vb. Buna geniş aile şiddeti (extended family violence) denmektedir. Bir başka şiddet türü, birlikte oturan fakat evli olmayan çiftler ve aynı evi paylaşan arkadaşlar arasında görülen tipidir. Ayrıca, düzenli olarak aynı meskeni paylaşmayan yakın arkadaşlar ve sevgililer arasındaki şiddet de diğerlerine ek olarak sayılabilir. Belirtilen bu aile içi şiddet türleri, birbirleriyle ilişkileri olmayan kişiler arasındaki

şiddetten ayırt edilmelidir (İçli ve ark. 1995). Ev içi şiddet olaylarının faillerini daha çok kocası oluştururken, ev dışı şiddet olaylarında kadının cinselliğini ön plana çıkaran, kadını duygusal ilişki içinde bulunan ya da hiçbir ilişkisi olmayan erkekler oluşturmaktadır.

Kadınlara yönelik aile içi şiddet, toplumun erkek egemen yapısından kaynaklanmaktadır. Erkek egemen toplumsal, siyasal ve ekonomik yapılar, aile içi şiddeti beslemekte ve kadınlara şiddetten çıkış yollarını kapatmaktadır. Dolayısı ile aile içi şiddeti üreten dinamikler, yalnızca aile içindekilerden değil, toplumsal, hukuksal, ekonomik, geleneksel, siyasal ve eğitim yapısı içinde, kadını ayrımcılığa uğratan ve onu erkeğe bağımlı kılan düzenlerden kaynaklanmaktadır (Güzelkanat 1994). Kadının 'boyun eğen', erkeğin de 'boyun eğdiren rolü, cinsiyet rollerinin sosyalizasyonu sürecinde bireylere aktarılıp, kültürel norm ve değerlerle de güçlendirilip, meşrulaştırılabilmektedir (Özyayın ve ark. 1998).

Erkeğin, yasalardan ve toplumun ataerkil geleneklerinden kaynaklanan kadına göre üstün konumu; kadının erkeğe hizmet etmesinin ve erkeğin aile içi kararlarda kadından daha fazla söz sahibi olmasının doğal görülmesi de şiddeti besleyen diğer unsurlardır (Güzelkanat 1994). Kadına karşı şiddetin kültürel dayanakları ise, var olan cinsiyetçi düzenin doğal olarak algılanması, kadını nesneleştirilmesi, şiddete boyun eğişin ve fiziksel güç ve zor kullanımının hoşgörüsü ile karşılanması olarak sıralanabilir (Güzelkanat 1994). Örneğin,erkeğin karısını dövmesi birçok ülkede doğal sayılmakta ve erkeğin şarkılarda, atasözlerinde ve evlilik törenlerinde övgü ile dile getirilen hakkı olarak gösterilmektedir. Ülkemizde toplumsal yapımızda kadınlarla ilgili bazı beklentiler bazı deyimlerle de somutlaştırılmıştır. Kültürel yapı şiddeti desteklemektedir. "Kadının karnından sıpayı, sırtından sopayı eksik etmeyeceksin", "Kadın, kocasının çarığı, anasının sarığıdır", "Ayı, sevdiği yavrusunu hırpalar", "Suç, öldüründe değil, ölümdedir" gibi. Geleneksel kadınlık rolü beklentileri de kadının adeta kurban pozisyonunda kalmasını teşvik etmektedir. "Analık ve eşlik birinci görevindir", "Allah sabırlı kulunu sever", "Sen kadınsın alttan al", "Kadın, erkeğin şeytanıdır", "Kan kussan da

kızılık şerbeti içtim diyeceksin'' gibi sözler bu durumu açıkça ortaya koymaktadır (Özaydın ve ark. 1998, Yazıcı ...).

Ev içi şiddet, kadının ve erkeğin yaşı, sosyal sınıfı, etnik yapısı, işi, yaşadığı ortam, gelir düzeyi, eğitim düzeyi fark etmeksizin, toplumun tüm kesimlerinde varlığını sürdürmektedir (Güzelkanat 1994). Özellikle evlilikte kadının fiziksel istismarının, kocanın bazı kişilik özellikleriyle bağlantılı olduğu bilinmektedir. Wodarski (1987) saldırgan erkeğin özelliklerini şöyle tanımlamıştır. Sözelimi kocanın engellenmeye karşı toleransının düşüklüğü(yemeğin vaktinde hazırlanmaması gibi durumlarda), özgüvensizliği (bu durumda dayak, kocanın güçsüzlük ve yetersizlik duygularını yenmeye yönelik bir çaba olabilir), aşırı alkol tüketimi, çocukluğunda ebeveynleri arasında dayak olayına şahit olması veya ebeveynleri tarafından dövülmesi (öğrenilmiş davranış),ekonomik sıkıntı,işsizlik gibi sorunları olması halinde fiziksel istismar artmaktadır (Koşar ve Arıkan 1989; Özaydın ve ark. 1998). Seltzer ve Kalmuss (1998)'un araştırmalarında; aile ilişkileri çerçevesinde, saldırgan davranışların 3 kaynağı olduğu ileri sürülmektedir. Birincisi çocuklu döneminde yaşanan sosyalizasyon, ikincisi gençlik-yetişkinlik döneminde edinilen deneyimler, üçüncüsü bireyin yaşamında var olan gerilimlerin düzeyidir (Özaydın ve ark. 1998).

Ev içi şiddet:

- Psikolojik, emosyonel ve sözel istismar: Kadının güven ve öz saygısına yönelik tehdit, aşağılama, taciz ve sürekli baskı şeklinde olabilir.
- Sosyal istismar: Kadının yakınları ve arkadaşları ile ilişkilerinden alıkonması.
- Ekonomik istismar:Erkeğin ailenin tüm gelirini kontrol altında tutması ve kadına sadece günlük giderleri için para vermesi gibi.
- Cinsel İstismar: Kadının istemediği cinsel ilişkiye zorlanması,çoğu kez dayak sonrası cinsel zorlamalar.
- Fiziksel istismar: Yumruk, boğazını sıkma, itme, tokat, eşyaları fırlatma, kırma ve bunların tehdit olarak kullanılması olarak karşımıza

çıkılmaktadır. Fiziksel olmayan şiddet çoğu kez zaman içinde fiziksel şiddete dönüşmektedir (Güzelkanat 1994).

Wodarski (1987) tarafından yapılan araştırmada saldırgan davranışlara maruz kalan kadının özellikleri şöyle tanımlanmıştır. Duygusal açıdan katı bir aile ortamında, pasif olmaya yöneltmişlerdir; sosyal açıdan yalnızdır, şiddetin tüm evliliklerde olduğuna inanmaktadır; saldırgan davranışlardan kendini sorumlu tutmaktadır; saldırganın bir gün değişeceğine olan inancını hiç kaybetmez, itaatkar olmaktan vazgeçmez; oldukça ciddi psikolojik, ve fizyolojik sorunları olmasına karşın , yaşadığı öfke ve şiddeti inkar etme eğilimindedir; aile ve ev çevresindeki cinsiyet rolü gelenekselcidir (Özaydın ve ark. 1998).

Kadına yönelik aile içi şiddet kadının psikolojik ve beden sağlığını etkilediği gibi aile ve toplumu da olumsuz olarak etkilemektedir. Şiddete maruz kalma sonucunda kadınlarda fiziksel yaralanmalar, hematomlar,diş kırıkları,burun- dudak yaralanmaları, bilinç kaybı, ilaç ve alkol kullanımı, kaygı, depresyon, güvensizlik, intihar girişimleri, kabus görme, somatizasyon gibi travma sonrası bozuklukları daha yüksek oranda yaşamaktadırlar (Çiçeklioğlu ve Saçaklıoğlu 1994, Güzelkanat 1994, Saçaklıoğlu ve Çiçeklioğlu 1994). Kadınlardaki alkolizmin %40'ının nedeni devam eden şiddettir. Kadın psi- kiyatri hastalarının %30-50'sinde şiddete maruz kalma öyküsü vardır (Çiçeklioğlu ve, Saçaklıoğlu 1994).

Hamile kadınlara uygulanan şiddet, düşüklere, erken doğumlara, zihinsel ve fiziksel özürlü bebek doğumlarına yol açarken yalnızca bireysel değil, toplumsal sorunlara da neden olmaktadır (Güzelkanat 1994). Bunun yanı sıra şiddetin bulunduğu ailelerde, stres düzeyi yüksektir,anksiyete, depresyon ve psikiyatrik hastalıklar daha siktir,intihar eğilimi fazladır, madde bağımlılığı siktir, düşükler daha siktir, sosyal izolasyon vardır, somatizasyon bozuklukları, baş ağrısı, astım, migren vb. daha siktir (Güzelkanat 1994, Saçaklıoğlu ve Çiçeklioğlu 1994). Şiddetin yaşandığı ailelerde yetişen çocukların fiziksel ve psikolojik sorunlarının yanı sıra, uyuşturucu ve alkol bağımlılığı, intihar girişimi, yasa dışı davranış eğilimi, okula devamsızlık ve eğitimini yarıda bırakma gibi eğilimler daha fazla görülür.

Şiddete uğrayan kadınların bakım giderleri, işgünü ve işgücü kaybıdır. Aile planlaması hizmetleri kullanımının engellenmesi, cinsel yolla bulaşan hastalıklara karşı önlem alınmaması vb. de diğer toplumsal sorunlardır (Güzelkanat 1994, Saçaklıoğlu ve Çiçeklioğlu 1994).

Kadınlar neden şiddete katlanıyorlar? Çünkü istismar edilen kadınlar sürekli dövülmemektedir, istismar belli aralıklarla ortaya çıkmaktadır. Bu tür ilişkilerin çoğu şiddet siklusunun görülmesi ile karakterizedir. Bu siklus üç fazdan oluşur ve her fazın süresi ve yoğunluğu farklı olabilmektedir. Birinci fazda gerginlik tırmanmaktadır, minör fiziksel ve sözlü saldırılar vardır, kadın yavaş yavaş kurban olmaya başlamıştır, korku içindedir. Bu süre birkaç hafta- birkaç yıl sürebilir. İkinci faz gerginliğin artıp kontrol edilemeyen patlamaların olduğu ve dövülme olayının gerçekleştiği dönemdir. Çok kısa sürer, birkaç saat yada birkaç gün. Üçüncü faz barışma dönemidir. Erkek pişmandır, sıcak, af dileyen, yalvaran konumdadır, kadının da şefkate ihtiyacı vardır, bazen terk ederse ölüm tehlikesi söz konusudur. Kadın özrü kabul eder ve bir şans daha tanır. İşte burada kadının şiddetin kurbanı olması tamamlanmıştır. Her şey yolunda imiş gibi görünmektedir. Bu yeni bir şiddet siklusunun başlangıcıdır (Saçaklıoğlu ve, Çiçeklioğlu 1994). Şiddet siklusunda kurban tepkileri üç aşamada tanımlanır; birincisi şok, inanmama; ikincisi terör, travmatik psikolojik infantilizm; üçüncüsü depresyon, kurbanın kendini suçlamasıdır (Saçaklıoğlu ve Çiçeklioğlu 1994).

Şiddete maruz kalan kadının evini terk etme olasılığı, ciddi ve sık dayak söz konusu olduğunda yüksektir. Ancak ailesinde şiddeti yaşamış olan kadın kendisine yöneltilen şiddeti daha fazla tolere etme eğilimi göstermektedir (Saçaklıoğlu ve Çiçeklioğlu 1994). Kadının öğrenim düzeyi ve iş durumu ile istismar ilişkisine katlanması arasında ters bir ilişki vardır. Eğitilmiş, meslek sahibi bir kadın cahil birisine kıyasla daha az oranda böyle bir ilişkiye katlanır. Var olan sosyal hizmetlerin durumu, kadınların katlanıp katlanmama konusundaki kararlılığı ve dini inançları da önemli etkenlerdir (Güzelkanat 1994, Saçaklıoğlu ve Çiçeklioğlu 1994, Özyaydın ve ark. 1998).

Kadının istemediği koşullarda kalmasını gerektiren bir zorunluluk olmadığı görüşü oldukça yaygındır. Ancak gerçekte kadını engelleyen bir çok faktör vardır. Bunlar arasında kadının tekrar ve daha fazla şiddete maruz kalma korkusu (öldürülen kadınların yaklaşık yarısı ya ayrılmış ya da ayrılma aşamasında olan kadınlardır), ekonomik bağımlılık (ayrılma kadın ve çocukları çoğu kez yoksulluğa sürüklemektedir), yalnız kalma (ayrılan kadın çoğu kez aile ve arkadaş desteğinden yoksun kalmaktadır), sosyal leke (dul kadın ya da bekar anne toplumun kendisini suçlayacağından, etiketlenmekten korkar), ruhsal bağıllık (birçok kadın hala eşini sevmektedir, değişeceğini ümit etmektedir), kendine saygının zayıflığı (dayak ve sözel istismarlarla geçen yıllardan sonra kadınların çoğu birey olma özelliklerini yitirirler, kendilerini şiddet uygulayanın gözüyle görmeye başlarlar) sayılabilir (Güzelkanat 1994, Saçaklıoğlu ve Çiçeklioğlu 1994, Özyaydın ve ark. 1998).

Dövülen kadınların çoğu polis, sağlık görevlileri, arkadaşları, aile bireyleri gibi kişilerden yardım istediklerinde durumun ciddiye alınmadığını görmekte ve çaresizlik duygusuna kapılmaktadırlar. Kötü davranışa maruz kalmış kadınlara eyleme geçme gücü verildiğinde yaşamlarının denetimini tekrar ellerine geçirme ve gerekli kararları verme olasılıkları oldukça fazladır (Saçaklıoğlu ve, Çiçeklioğlu 1994).

Eşi tarafından sevilen, beğenilen bir kadının toplumdaki yeri, mutluluğu ve huzuru büyük olur. Aynı tarzda karısınca beğenilen, değer verilen, üstün görülen bir erkeğinde huzuru, kendine güveni ve başarıları büyük olur. Bir kadının erkeğinin başarısına katkısı sanıldığından büyük olur. Huzur vermeyen, mutlu etmeyen, yüceltmeyen, aksine insanları alçaltan, sınırları yıpratıcı ve çeşitli hastalıklara yol açan birlikteliklerin sürüp gitmesi faydalı değildir. Bu nedenle de boşanmalar artmaktadır. Hırgürlü, hakaretli ortamlarda yetişen çocuklar da huysuz, kendine güvensiz ve kişiliksiz olmaktadır. Çünkü onların güvencikleri bir anne ve babaları yoktur (Kayserilioğlu ...).

Çoğu evliliklerde, özellikle islam ülkelerinde ve tabii Türkiye'de erkeğin kesin bir üstünlüğü ve hakimiyeti vardır. Koca saygı duyulacak, sözü dinlenecek bir liderdir. O ne dilerse o olur. Kadın kocası izin verdiği oranda

söz sahibidir. Aralarında sevgi, saygı ilişkisi olmayan, sadece karı koca olan evliliklerde durum böyledir. Sevgi ve saygının olduğu ortamlarda bu durum dengelenmektedir. Ama erkek kişiliksiz, aşağılık kompleksi olan bir zavallı ise güç ve öz güven kazanmak için zorbalığa baş vurmaktadır. Dünyanın neresinde olursa olsun güçsüz, kişiliksiz erkekler zor ve baskı yolunu tercih etmektedirler. Gücüne, kişiliğine güvenen erkeklerse otoritelerini aşırı sertliğe sapmadan sağlamanın yolunu bulmaktadırlar (Kayserilioğlu ...).

Kanunlarımız karşısında kadın ve erkek eşit haklara sahiptir. Ama eski görenek ve bozuk zihniyetlerle kurulmuş ailelerde kadın çoğu zaman ezilmekte ve horlanmaktadır. Birçok ülkede kadın ikinci sınıf bir vatandaş gibi görülmüş, seçme ve seçilme hakları olmamıştır. Atatürk devrimlerinden sonra Türkiye’de birçok medeni ülkeden önce kadınlara bu haklar ve eşitlik sağlanmıştır. Ama Türkiye’de bunca devrime rağmen geri kalmış yörelerde kadının söz hakkı yoktur. Televizyonlardan, radyolardan ve basılı yayınlardan sürekli öğretici ve eğitici yayınlar yapılarak bu durum düzeltilebilir. Bu da elbette devamlı bir gayreti, sabrı, hoşgörüyü ve uğraşmayı gerektirmektedir (Kayserilioğlu ...).

Erkekler, kadınlara yönelik şiddetin elimine edilmesinde kilit role sahiptirler. Derin,

kökleşmiş kültürel nedenleri olan bu sorunun çözümlenmesinde erkekler; kanun yapıcı, hukukçu, polis memuru, öğretmen, sağlıkçı ve aile planlaması hizmeti sunan sağlık personeli, koca ve baba olarak mutlaka aktif olarak yer almalıdırlar. Gerçekleşmesi uzun zaman alsa da, kadınların, şiddet korkusu olmayan bir dünyada yaşamayı başarabilinceye kadar güçlendirilmeleri gerekmektedir (Özaydın ve ark. 1998).

Ailede uyumu sağlamak mutlaka gereklidir, hatta zorunludur. Çünkü insanların ömürlerinin büyük bir bölümü aile içinde geçmektedir. Aile içindeki uyum, kişilerin mutluluklarına da, sağlıklarına da, iş hayatlarına da, başarılarına da, olgunlaşmalarına da ve hatta ömürlerine de etki etmektedir. Bu nedenle her iki taraf ta birbirinin üzerine titremeli, birbirini mutlu etmek, rahat ettirmek, yüceltmek için çarpınmalıdırlar. Buda karşılıklı değer bilme ile, saygı duyma ile, sevme ile, kendinden bir parça gibi benimsemeyle olur. Bunun en kısa formülü de ‘ÖNCE SEN’ demektir. Bu gerçekleri benimsememiş ailelerde benlik kavgası, kişilik davası, eşitlik iddiası hiç bitmeyecektir. Sürüp giden savaş her iki tarafı da huzursuz eder, mutsuz eder, savunmaya çalıştıkları kişiliklerini de daha çok törpüler (Kayserilioğlu ...).

KAYNAKLAR

- Arın C** (1996). Kadına yönelik şiddet açısından Türk Hukuku’ nun kadına yaklaşımı. Kadına Yönelik Şiddet, Evdeki Terör. Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı. Mor çatı yayınları. 130-139.
- Bayık A** (1998). Cinsel sağlık/ üreme sağlığı sorunları ve 4. dünya kadın konferansı (1995) doğrultusunda stratejiler. Toplum ve Hekim.13(1), 46-52
- Çiçeklioğlu M. Saçaklıoğlu F** (1994). Kadına yönelik şiddet. 4. Ulusal Halk Sağlığı Kongre Kitabı (12-16 Eylül), Didim, 203-207.
- Güzelkanat A** (1994). Ev içi şiddet ve kadın. Çalışma grubu materyali. İzmir.
- İçli T G. Öğün A. Özcan N** (1995). Ailede Kadına Karşı Şiddet ve Kadın Suçluluğu. T.C. Devlet bakanlığı Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü. Ankara. 11-26

- Kayserilioğlu R.** Evlilikte Beklenen Üç Şey ve Çocuk Terbiyesi. Sevgi Yayınları:9.İstanbul.
- Koşar N. Arıkan Ç** (1989). Evlilikte kadının fiziksel ve fiziksel olmayan istismarı. XXV. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi (Bilimsel Çalışmalar). 15-21 Ekim . Mersin.
- Özaydın N. Üner O. Akın A** (1998). Kadın ve şiddet. Sağlık ve Toplum. 8(3-4).. 73-78. Ankara
- Saçaklıoğlu F. Çiçeklioğlu M** (1994). Kadına yönelik şiddetin sonuçları ve çözüm yolları. 4. Ulusal Halk Sağlığı Kongre Kitabı (12-16 Eylül), Didim, 207-209
- T.C. Başbakanlık Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü** (1998). Cumhuriyetin 75. Yılında Türkiye’de Kadının Durumu. Takav Matbaacılık ve Yayıncılık A.Ş. Ankara. 65-71
- Yazıcı M.** Açıklamalı Atasözleri Sözlüğü. Yeni Yüzyıl Gazetesi yayını (Yayın yılı kitabın üzerinde belirtilmemiştir).